

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. XI. De Missa Mozarabum. Cur Hispani dicti Mozarabes. Hujus ritus institutio. Haereticorum fraude depravatur. Desiit tandem Romanis ritibus subrogatis. Quo tempore haec mutatio contigerit, & de ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

orationes post communionem. Subdit iterum, *Domine vobiscum*, ter *Kyrie eleison*, & in medio altaris signat se dicens, *Benedicat & exaudiat nos Deus*. Respondetur, *Amen*. Sequitur *Procedamus in pace*. Respondetur, *In nomine Christi*. Mox ait, *Benedicamus Domino*, & responso *Deo gratias*, dicit orationem *Placeat tibi*, benedictione populum, & legit initium Evangelii secundum Joannem. Denique recedit dicens Canticum *Benedicite* more Romano. In Missis solemnibus altare, & oblata incensant, sicut Romani solent.

III. Cæterum Ambrosiani nunquam dicunt *Agnus Dei* nisi in Missa pro Defunctis. Textus Scripturarum quas legunt in Missa non semper congruit cum editione vulgata: in his enim, & præsertim in Psalmis utuntur peculiari versione quæ antiqua & Italica nuncupatur, de qua agam Libro II. Cap. III. In Dominicis Quadragesimæ dicto *Domine vobiscum* post Ingressum, præces recitant pro Ecclesia, pro Pontifice & omni Clero, pro Imperatore & Rege, pro omni statu hominum, & pro diversis necessitatibus, Choro vel Ministro ad singulas respondente *Domine miserere*, vel *Kyrie eleison*. In die sancto Resurrectionis & per octavam in ecclesiis Collegiatis duas Missas cantant, unam pro baptizatis, alteram de Festo. Per totam Quadragesimam nullam habent Missam pro feriâ sextâ, nec celebrant ea die: idque omnino prohibuit S. Carolus in tertia Synodo Diocæsana Decreto 20. etiam funeris, vel exequiarum, sive alterius cuiusve rei occasione. Et in Synodo XI. hujus antiquæ consuetudinis hanc reddit rationem; quod illa dies plena mæroris sit ob acerbissimam Christi passionem; sacrificium verò spirituales populi læticiam præ se ferat. Tum statuit, ut illis diebus Crux in altari adoranda solemniter exponatur, & concio de passione Domini habeatur. In Ecclesia Metropolitana hoc inter cætera specialiter observatur, quod celebrans cantata oratione super sindonem medius inter Diaconum & Subdiaconum, præcedentibus duobus Acolythis cum duobus vasis argenteis, descendit ad ingressum Presbyterii, ubi recipit oblationes panis & vini more antiquo, quas duo senes de schola quam vocant S. Ambrosii, induti linteis albo, nigroque caputio cæteris senibus comitantibus offerunt, singuli videlicet tres hostias, & vasculum argenteum vino albo plenum. Post hæc descendens ad ingressum chori inferioris recipit mulierum oblationem: quas duæ rem se-

niores istem ceremoniis offerunt. Sunt & alia multa, quæ ab illa insigni & celeberrima Ecclesia speciali ritu observantur, sed pro meo instituto hæc pauca sufficiunt.

CAPUT XI.

De Missa Mozarabum. Cur Hispani dicti Mozarabes. Hujus ritus institutio. Hæreticorum fraude depravatur. Desiit tandem Romanis ritibus subrogatus. Quo tempore hæc mutatio contigerit, & de turbis ob eam exortis. A Francisco Ximeno restituitur. Describitur Missa Mozarabica, ejusque ritus.

I. Officium divinum, quo olim Hispania, & vicinæ gentes utebantur, Gothicum & Mozarabicum dictum est. Gothicum, quia originem habuit eo tempore, quo Reges Gothi ibidem dominabantur: Mozarabicum verò, quia cum Arabes Hispaniam penè omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo Mozarabes, id est mixti cum Arabibus dicti sunt. Quidam à Muza Arabe, qui Toletum expugnavit, Christianos, qui in ea civitate remanserant, Muzarabes dictos autumant, sed prior etymologia præferenda, cui rerum Hispanicarum scriptores consentiunt. A quibus & quo tempore hoc officium institutum fuerit, incertum est. Baronius anno 633. ejus auctorem fuisse putat Isidorum Hispalensem. Cum enim Patres in Concilio quarto Toletano, cui præfuit Isidorus, congregati decrevisset Can. 2. per omnem Hispaniam & Galliciam unum & eundem modum servari in Missarum solemnitatibus, & in matutinis, ac vespertinis officiis, ipsi Isidoro, qui cæteris doctrina & sanctitate antecellebat, hoc munus ex Baronii conjectura mandatum fuit, ut ecclesiastica officia componeret, quibus omnes Hispaniarum Ecclesiæ deinceps uterentur. Confirmat Baronii assertio nem inscriptio librorum, quibus hæc officia continentur. Sic enim inscribi solent, *Officium Gothicum, sive mixtum, secundum regulam S. Isidori, dictum Mozarabes*. Mihi autem, ne huic sententiæ statim adhæream, quædam sunt, quæ gravem ingerunt difficultatem. Nam primò in Missa S. Martini in oratione post nomina hæc verba leguntur; *Hunc virum, quem ætatis nostræ*

tempora protulerunt, jubeas auxilium nostris ferre temporibus: Martinus autem obiit anno Domini 402. & primitus ex Confessoribus paulo post obitum publico cultu cœpit honorari; ergo multò ante Isidorum hæc Missa scripta fuit. Deinde si Isidorus hujus officii auctor fuit, cur nec Braulio Cæsarau gustanus, nec Ildefonsus Toletanus viri sancti & Isidoro familiares, ille in elogio ipsius Isidori, hic in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, nullam operis adeò excellentis mentionem faciunt? His accedit, quod Concilium quartum Toletanum aliquot hujus officii ritus *Can. 11. & sequentibus* tanquam jam antea usitatos commemorat: & tertium item Toletanum, annis 44. ante quartum, *Can. 2.* statuit, in singulis ecclesiis Symbolum recitari priusquam dicatur oratio Dominicalis, qui est mos peculiaris Missæ Mozarabicæ. Ipse quoque Isidorus *lib. de Script. Eccl.* Leandri fratris sui & in sede Hispalensi antecessoris scripta recensens, testatur ipsum in Ecclesiasticis officiis non parvo studio laborasse, & in sacrificii Laudibus atque Psalmis multa dulcifonè composuisse. Joannes Mariana *lib. 6. de rebus Hispaniæ cap. 5.* usum inquit obrinuisse, ut Isidoro ritus Mozarabicus tribuatur, nonnulla tamen Leandrum invenisse. Quod si Leander dumtaxat invenit, crediderim hoc officium Concilio tertio Toletano, cui Leander interfuit, antiquius esse, & sæculo quinto jam in usu fuisse, ut ex Missa Sancti Martini modò ostendimus; sed de primo ejus Auctore non constare, ab ipso tamen Leandro illustratum, ab Isidoro auctum, ab aliis progressu temporis amplificatum, nominatim ab Ildefonso, cujus opera Julianus Toletanus in *Appendice ad librum ejus de Scriptoribus Ecclesiasticis* in quatuor partes divisit, & tertiam fuisse ait Missarum, Hymnorum, atque Sermonum. Ipse item Julianus, qui diem clausit extremum Æra Hispanica 728. anno scilicet Christi 690. scripsisse dicitur, ut in eadem *Appendice Felix Episcopus refert*, „ Librum Missarum de toto circulo anni in quatuor partes divisum, in quibus aliqua vetustatis incuria vitiatas ac semiplenas emendavit, atque complet, vit, aliquas verò ex toto composuit. Item librum orationum de festivitibus, quas Toletana Ecclesia per totum circulum anni est solita celebrare, partim stylo sui ingenii depromptum, partim etiam inolita antiquitate vitiatum, studiose correctum in unum congescit, atque Ecclesiæ Dei usibus ob amorem reliquit sanctæ Religionis. Petrus quoque Her-

denfis Episcopus orationes & Missas edidit eleganti sermone, diversis solemnitatibus congruentes. Et Salvus Abbas Albaldensis Monasterii, Missas etiam & orationes atque hymnos composuisse dicitur, plurimam cordis compunctionem legentibus & audientibus tribuentes.

II. Quamvis autem hoc officium à viris sanctis, & Orthodoxis compositum fuerit, Hispania tamen ab Infidelibus devastata, ita erroribus refertum est, ut Elipandus Toletanus Episcopus ex ipsis officiis depravatis plura acceperit testimonia ad suam hæresim astruendam, ut constat ex Albino Flacco libro adversus eundem Elipandum. Diu viguit hic ritus in Hispania, in Gallia item Narbonensi, & in aliis regionibus Gothorum regno subiectis, donec Gregorii VII. auctoritate in Romanum mutatus est. Extat de hac re ipsius Gregorii Epistola exhortatoria ad Alfonso Castellæ & Sancium Aragoniæ Reges, & ad Episcopos in eorum ditione constitutos, in qua primò asserit Hispaniam in ordine divini officii cum Romana Urbe initio susceptæ fidei habuisse concordiam; *Sed postquam*, inquit, *vesania Priscillianistarum diu pollutum, & perfidia Arianorum depravatum, & à Romano ritu separatum, irruentibus prius Gothis, ac demum invadentibus Saracenis, regnum Hispaniæ fuit; non solum religio est diminuta, verum etiam mundanae sunt opes labefactaæ.* Tum illos hortatur, ut Romanæ Ecclesiæ ordinem & officium recipiant: *quod etiam*, ait, *Episcopi vestri ad nos nuper venientes juxta constitutionem Concilii per scripta sua facere promiserunt, & in manu nostra firmaverunt.* Hæc Gregorius epist. 64. lib. 1. qui etiam per legatum suum in Hispaniam missum ad hoc negotium perficiendum ipsos Reges sollicitabat. Narrat Petrus de Marca in historia Bearni lib. 2. cap. 9. Romanum officium Gothico expulso receptum primò fuisse in Regno Aragoniæ anno millesimo sexagesimo octavo, tempore Alexandri II. qui hac de causa Hugonem Candidum Cardinalem legatum suum misit in Hispaniam. Idem ait in Catalonia observari curasse Comitem Raimundum Berengarium. Expulsum item à Regno Navarræ curante Sancio Rege Aragonum, postquam operâ & ope Gregorii VII. Navarræ Rex electus fuit. Et Sancium quidem primum omnium Pontifici obtemperasse testantur historici, quem propterea idem Greg. lib. 1. ep. 63. valde commendat. Alfonso verò adhuc nutabat & obnitebatur suavisu cu-

jurdam

justam Roberti Cluniacensis, qui nefandissimus seductor & ab introitu ecclesiae separatus dicitur à Greg. lib. 8. ep. 3. Rem denique promovente Constantia Alfonso uxore, quae in Gallia nata Romano officio à tempore Caroli Magni ille recepto, utpote illi assuetas favebat; consensit Rex ut Gothico officio abrogato Romanum reciperetur. Hac de causa sic ipsum Regem laudat Greg. lib. 6. epist. 2. „Noverit Excellentia tua, Dilectissime, illud unum admodum nobis, imò clementiae divinae placere, quod in ecclesiis regni tui, matris omnium S. Romanae Ecclesiae ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari feceris. Denique in illo quem haecenus tenuisse videmini, sicut suggerentibus Religiosis viris didicimus, quaedam contra Catholicam fidem inserta esse parulo convincuntur. Quae cum relinquere, & ad priscam consuetudinem, scilicet hujus Ecclesiae, reverti deliberasti, non dubie te B. Petrum patronum optare, & subditorum tuorum salutem coelesti gratia inspirante, sicut Regem decet, curare monstrasti.

III. Acta sunt ista circa annum millesimum octuagesimum, subditis pervicaciter contradicentibus, qui à veteri precandi ordine, & ab avitis ceremoniis aegerrime discedebant. Placuit autem primoribus populi rem non ratione sed ferro decerni, ac si omne jus in armis foret. Duo viri electi sunt, quorum unus pro Romano, alter pro Gothico officio singulari certamine pugnarent. Ajunt vicisse illum qui pro Gothico praeliatur. Sed urgente Regis praeccepto, & adhuc populo tumultuante, litem igni dirimendam tradiderunt. Uterque Codex officiorum Romani & Gothici succenso rogo injectus est. Gothicus illaesus in igne permansit, Romanus flammis consumptus est. Utrumque eventum pugnae & ignis Rodericus Archiepiscopus Toletanus refert lib. 6. de rebus Hispaniae cap. 26. testis unicus & singularis, qui illis non interfuit, nec potuit interesse. Nam Gregorius VII. quo praecipiente officium mutatum est, obiit anno 1085. Rodericus autem 1245. Alii recentiores ipsam Rodericum sequuti sunt, penes quem hujus fabulae vel historiae fides sit. Tunc igitur in Hispania Romanus ritus Mozarabico abrogato receptus fuit; qui tamen in aliquibus Monasteriis aliquanto tempore custoditus est, ut asserit Rodericus, qui etiam testatur, translationem Psalterii ritus Gothici propriam, adhuc ipso vivente in plurimis Ecclesiis Cathedralibus, & in Monasteriis recitatam fuisse. Aded verum est, aegre divelli

homines à consuetudinibus, quas à majoribus receperunt. Ne autem tantae antiquitatis ritus omnino interiret, viri celeberrimi Francisci Ximenii Archiepiscopi Toletani cura providit. E Gothicis enim tumultis suscitatum novis characteribus recudi iussit, instituto Sacerdotum collegio, à quibus quotidie divina officia & Missarum solemnia usque in hodiernum diem hoc ritu celebrantur in sacello, quod in majori Ecclesia Toletana aedificavit. Sunt etiam Toleti aliquot Paroeciae, in quibus Ordo iste Mozarabicus adhuc servatur, idemque sit Salmanticae in sacello Doctoris Talabricensis. De illius origine, duratione & instauratione diffusè & eleganter tractat Alvarus Gometius lib. 2. de rebus gestis Cardinalis Ximenii.

IV. Porrò Missa Mozarabica haec est. Postquam Sacerdos vestes sacras induit, dicit Responsorium: *Pater peccavi in caelum & coram te. Kyrie eleison. Pater noster. Ab oculis meis, cum oratione, Deus qui de indignis dignos facis.* Deinde procedit ad altare, & praemissa Angelica salutatione ait: *In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Spiritus Sancti adsit nobis gratia. Introibo ad altare Dei. Judica me Deus.* Finito Psalmo & repetita Antiphona dicit hos versus: *Dignare Domine die isto. Confitemini Domino quoniam bonus. Ora pro nobis sancta Dei genitrix, sequiturque Confessio cum versibus, & oratione, Aufer à nobis.* Et statim accedit ad altare, facitque crucem super aram dicens: *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Et osculato altari recitat Antiphonam de cruce: *Salve Crux pretiosa,* cum quatuor Collectis. Tum demisso capite dicit. *Per gloriam nominis tui Christe Fili Dei vivi, & per intercessionem S. Mariae Virginis, & B. Jacobi, & omnium Sanctorum tuorum auxiliare, & misereere indignis servis tuis, & esto in medio nostri Deus noster, qui vivis, & regnas in saecula saeculorum.* Mox in dextro cornu altaris legit Introitum cum versiculo Psalmi, & glorificatione Sanctissimae Trinitatis his verbis concepta: *Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui sancto in saecula saeculorum. Amen.* Ultima pars Introitus repetitur post Psalmum, & iterum post Gloria. Qua repetitione peracta dicit: *Per omnia saecula saeculorum. Respondetur, Amen.* Sequitur immediatè Gloria in excelsis: & iterum, *Per omnia saecula saeculorum,* & oratio, antequam non dicitur *Oremus,* nec in fine, *Per Dominum nostrum:* sed tantum responderetur, *Amen.* Recitata oratione progreditur ad medium altaris dicens: *Per misericordiam tuam*
Zz 3 Deus

Deus noster, qui es benedictus & vivus & omnia regni in secula seculorum. Respondetur Amen. Postea stans in medio ait, Dominus sit semper vobiscum. Respondetur, Et cum spiritu tuo. Legiturque Prophetiam: Lectio Isaie Prophetæ. Respondetur Deo gratias, & in fine lectionis, Amen. Iterum Sacerdos dicit, Dominus sit semper vobiscum. Tum canitur Responsorium non dissimile Graduali Romano. Quo decantato Sacerdos dicit, Silentium facite: & legit Epistolam, Sequentia Epistola Petri Apostoli ad Romanos. Respondetur Deo gratias, & in fine Amen. Eâ lecta petit benedictionem, & præmissa salutatione Dominus sit semper vobiscum, legit Evangelium, Lectio sancti Evangelii secundum Joannem. Respondetur Gloria tibi Domine, & in fine Amen. Tum iterum dicit, Dominus sit semper vobiscum, & cantatur laus, id est, versus cum Alleluja in principio & in fine. Offerit deinde hostiam & calicem cum orationibus propriis, & thus adolet, si Missa solemnis sit. Sequitur oratio, In spiritu humilitatis, ut in officio Romano. Tum ait: *Adjuvate me fratres in orationibus vestris, & orate pro me ad Deum.* Respondetur. *Adjuvet te Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.* Cantatur deinde Sacrificium, & est Antiphona cum quibusdam versiculis correspondens Offertorio Romano: & lavat manus dicens: *Lavabo inter innocentes manus meas.* Et post lotionem benedicit oblata. Mox inclinatus ante altare dicit sub silentio hanc orationem. „Accedam ad te in humilitate spiritus mei, loquar ad te, quia multam spem in fortitudine dedisti mihi. Tu ergo Fili David, qui revelato mysterio ad nos in carnem venisti, clavo crucis tuæ secreta cordis mei adaperi, mittens unum de Seraphim, qui candenti carbone illo, qui de altari tuo sublatus est, fordentia labia mea emundet, mentem enubilet, docendique materiam subministret, ut lingua quæ proximorum utilitati per charitatem servit, nec erroris insonet casum, sed veritatis resulter sine sine præconium, per te Deus meus, qui vivis & regnas in secula seculorum Amen.

V. Post hanc orationem sic in Missali scriptum est: *Incipit Missa.* Fortè quia huc usque adesse poterant Catechumeni. Dicit Sacerdos, Dominus sit semper vobiscum, & orationem diei convenientem, cui respondetur, Amen. Subdit, *Per misericordiam tuam Deus noster, qui es benedictus & vivus & omnia regis in secula seculorum.* Et responso Amen, elevat manus dicens, *Agius, Agios, Domine Deus æterne, tibi lau-*

des & gratias. Ecclesiam sanctam Catholicam in orationibus in mente habeamus, ut eam Dominus fide & spe, & charitate propitius ampliare dignetur. Omnes lapsos, captivos, infirmos, atque peregrinos in mente habeamus, ut eos Dominus propitius respiciere, redimere, sanare, & confortare dignetur. Respondet chorus vel Minister, *Præsta æterne Omnipotens Deus.* Sequitur brevis sermo ad Populum, qui inscribitur *Missæ*, in qua Sacerdos æstantes hortatur, ut diei sive festivitatis mysteria contemplantur. Formula hæc est ex die Ascensionis Domini.

„Placeat, dilectissimi fratres, sæcularium cogitationum fasce deposito in sublime mentibus subvolare, & impositam ætheris fastigio assumpti hominis communionem sequacibus cordis oculis contueri. Ad incomparabilem nobis claritatem attonitus vocandus aspectus est. Jesus Dominus noster humilitatem nobis terrarum, cælorum dignitate commutat. Auctus necesse est visus esse, respicere quo sequamur. Hodie Salvator noster post assumptionem carnis sedem repetit Deitatis. Hodie hominem suum intulit Patri, quem obrulit passioni. Hunc exaltans in cælis, quem humiliaverat in infernis. Hic visurus gloriam, qui viderat sepulturam. Et qui adversus mortem mortis suæ dedit beneficium, ad spem vitæ donavit resurrectionis exemplum. Hodie rediit ad Patrem; cum tamen sine Patris, qui sibi æqualis est, potestate non venerit. Hodie ascendit in cælum, qui obsequia cælestium, cum descenderet, non amisit. Ita in Patris naturæ unitate consistens, ut cum homo cælum novus intraret, novum tamen Deus hominem non haberet. Petamus igitur ab omnipotentia Patris per nomen Filii Salvatoris gratiæ spiritualis ingressum, æternæ beatitudinis donum, beatæ mansionis ascensum, catholicæ credulitatis augmentum, hæreticæ infidelitatis excidium. Audiet præfectò in confessione, quos in perdizione quæsit. Adfuerit suis, qui non destitit alienis. Aderit agnitus, qui non desuit agnoscendus. Non patietur orphanos esse devotos, qui filios facere dignatus est inimicos. Dabit effectum supplicationis, qui promisit spiritum sanctitatis. Amen.

Hæc lecta concione, quæ in singulis Missis diversa & propria est, subsequitur oratio definiens in hæc verba, „Per misericordiam tuam Deus noster, in cuius conspectu sanctorum Apostolorum, & Martyrum, Confessorum

„ atque

atque Virginum nomina recitantur. Amen.
 Offerunt Deo Domino oblationem Sacerdotes nostri, Papa Romanus & reliqui pro se, & pro omni Clero, & plebibus Ecclesie sibi met confignatis, vel pro universa fraternitate. Item offerunt universi Presbyteri, Diaconi, Clerici, ac Populi circumstantes in honorem Sanctorum pro se & suis. *Respondetur*, Offerunt pro se, & pro universa fraternitate. *Subdit Sacerdos*: Facientes commemorationem beatissimorum Apostolorum & Martyrum, gloriosae sanctae Mariae Virginis, Zachariae, Joannis, Infantium: Petri, Pauli, Joannis, Jacobi, Andreae, Philippi, Thomae, Bartholomaei, Matthaei, Jacobi, Simonis, & Judae, Matthiae, Marci, & Lucae. *Respondet Chorus*, & omnium Martyrum. *Ait Sacerdos*, Item pro spiritibus pauperum Hilarii, Athanasii, Martini, Ambrosii, Augustini, & recenset quadraginta sex nomina, quorum pleraque sunt Episcoporum Toletanorum. *Respondetur*, & omnium pauperum. Quomodo autem cum caeteris defunctis quorundam quoque Sanctorum commemoratio hic fiat, Lib. II. Cap. XIV. explicabo. Sequitur oratio quae dicitur *Post nomina*, cui respondetur *Amen*, statimque dicit Sacerdos: *Quia tu es vita vivorum, sanitas infirmorum, ac requies omnium fidelium defunctorum in aeterna saecula saeculorum.* Tum legit aliam orationem, quae vocatur *Ad pacem*, & sic concluditur, *Quia tu es vera pax nostra, & charitas indisrupta, vivis tecum, & regnas cum Spiritu Sancto in usque saecula saeculorum. Amen.* Subjungit Sacerdos elevans manus, *Gratia Dei Patris Omnipotentis, pax ac dilectio Domini nostri Jesu Christi, & communicatio Spiritus Sancti sit semper cum omnibus vobis.* Respondetur, & cum hominibus bonae voluntatis. Deinde dicit, *Quomodo astartis pacem facite.* Respondet Chorus, *Pacem meam do vobis, pacem meam commendo vobis, non sicut mundus dat, pacem do vobis.* Quibus cum versiculo *Gloria & honor Patri* repetitis, ait Sacerdos, *Habete osculum dilectionis & pacis, ut apti sitis sacrosanctis mysteriis Dei.* Et statim dat pacem Diacono vel ministro, & ille populo. Post haec junctis manibus inclinatur se dicens: *Introsbo ad altare Dei mei.* Respondetur, *Ad Deum qui laetificat juventutem meam.* Mox ait Sacerdos, *Aures ad Dominum.* Respondet Minister, *Habemus ad Dominum.* Sacerdos, *Sursum corda.* Minister; *Levemus ad Dominum.* Sacerdos, *Deo ac Domino*

nostro Jesu Christo Filio Dei, qui est in caelis, dignas laudes, dignasque gratias referamus. Minister, *Dignum & justum est.* Tum dicit Sacerdos quam vocant *Illationem propriam* in singulis Missis, & ut plurimum valde prolixam ad instar Praefationis Romanae: & post eam cantatur *Sanctus* more Romano, nisi quod in fine addunt graecè; *Agius, Agios, Agios, Kyrie Orbeos.* Et protinus subjungit Sacerdos orationem, quae dicitur *Post sanctus*, & est veluti appendix Praefationis, *Verè Sanctus, verè benedictus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus, &c.* Quae finita illico submissa voce incipit Canonem his verbis.

Adesto, adesto, Jesu bone Pontifex in medio nostri, sicut fuisti in medio discipulorum tuorum & sanctifica hanc oblationem, ut sanctificata sumamus per manus sancti Angeli tui, sancte Domine, & Redemptor aeternae. Quibus dictis ait, *Domine noster Jesus Christus in qua nocte tradebatur, &c.* Fitque consecratio, & elevatio. Sequitur deinde oratio, quae dicitur *Post pridie*, diversa pro diversitate Missarum, dum ait, *Te praestante sancte Domine, quia tu haec omnia nobis indignis servis tuis valde bona creas, sanctificas, vivificas, benedixisti & praestas nobis, ut sint benedicta à te Deo nostro in saecula saeculorum. Amen.* Accipit deinde Corpus Domini de patena, & ponit super calicem discoopertum, & ait; *Domine sit semper vobiscum.* Respondet Chorus, *Et cum spiritu tuo.* Ait Sacerdos, *Fidem quam corde credimus, ore autem dicamus:* statimque elevat corpus Domini, ut videatur à populo, & dicunt omnes *Symbolum*, *Credimus in unum Deum Patrem Omnipotentem.* Interim Sacerdos frangit hostiam per medium in duas partes: & accepta una parte facit ex ea quinque particulas & ponit in patena in linea recta, habentque singulae proprium nomen: nam prima vocatur *Corporatio*, hoc est incarnatio, 2. *Nativitas*, 3. *Circumcisio*, 4. *Apparitio*, 5. *Passio*. Accepta similiter altera parte, facit ex ea quatuor particulas, quarum haec sunt nomina, 6. *Mors*, 7. *Resurrectio*, 8. *Gloria*, 9. *Regnum*, & eas collocat in patena ordine hic expresso.

	Corpora- tio	
Mors	Nativi- tas	Resur- rectio
	Circum- cisio	Gloria
	Appa- ritio	Regnum
	Passio	

Statimque digitos benè purgat, & cooperto calice orat secretò pro Fidelibus viventibus, si-
ve ut verbis Missalis utar, facit *Memento pro vi-
vi*. Hæc autem omnia ferè complentur, dum
Chorus cantat Symbolum. Tum recitat ora-
tionem Dominicam præmissa brevi præfatione,
quæ in singulis Missis variatur. Ad singulas pe-
titiones respondetur, *Amen*; hæc excepta, *Pa-
nem nostrum quotidianum*, cui respondetur, *Quia
Deus es*. Sequitur immediatè oratio semper ea-
dem, „Liberati à malo, confirmati semper in
„bono tibi servire mereamur Deo ac Domino
„nostro. Pone Domine finem peccatis nostris,
„da gaudium tribulatis, præbe redemptionem
„captivis, sanitatem infirmis, requiemque de-
„functis. Concede pacem & securitatem in
„omnibus diebus nostris, frange audaciam ini-
„micorum nostrorum, & exaudi Deus oratio-
„nes fervorum tuorum omnium fidelium Chri-
„stianorum in hac die & in omni tempore.
„Per Dominum nostrum. Post hæc oratio-
nem accipit particulam, cui nomen *Regnum*,
& mittit in calicem dicens submissa voce,
*Sancta Sanctis, & conjunctio corporis Domini
nostri Jesu Christi sit sumentibus & potanti-*

*bus nobis adveniam, & defunctis præstetur ad
requiem. Tum dicit alta voce, Humiliate vos
ad benedictionem. Dominus sit semper vobiscum.*
Et benedictionem tribus distinctis petitioni-
bus largitur, quibus singulis respondetur *A-
men*. Qua impetrata iterum ait, *Dominus sit
semper vobiscum*. Et cantatur Responsorium,
quod vocatur *Ad accedentes*, quo monentur
fideles accedentes ad communionem, ut dili-
genter perpendant quem cibum sint suscepturi.
Postea accipiens aliam particulam, cui no-
men *Gloria*, tenet illam super calicem, &
facit *Memento pro defunctis*, eorumque com-
memoratione peracta, ac brevi præmissa ora-
tione sumit illam particulam, quam habet in
manu, cæterasque per ordinem. Tum sumit
calicem, factaque ablutione legit hæc Anti-
phonam, *Resecti Christi corpore & sanguine,
te laudamus Domine. Alleluja, Alleluja, Al-
leluja*. Sequitur oratio Romanæ Postcommu-
nioni similis, & post eam *Dominus sit sem-
per vobiscum*, finemque annuntiat dicens, *So-
lemnia completa sunt in nomine Domini nostri
Jesu Christi, votum nostrum sit acceptum cum
pace*. Respondetur *Deo gratias*. Recitat de-
nique flexis genibus ante altare *Salve Regina*
cum oratione, *Concede nos famulos tuos*. Et
conversus ad populum dat ei benedictionem
dicens, *In unitate Sancti Spiritus benedicat vos
Pater & Filius, Amen*. Statimque discedit
ab altari. Et notandum, quod Sacerdos nun-
quam se vertit ad populum, nisi cum hæc
postremam benedictionem largitur; & cum
dicit, *Adjuvate me fratres in orationibus ve-
stris*. Confessionem more Romano, & alias
orationes ante Introitum, sicut & Antiphô-
nam *Salve regina* in fine addidit officio Go-
thico Franciscus Ximenius. Addidit etiam of-
ficia quadam Sanctorum & alia festa recentioris
ævi, atque ideo propter hæc quæ adjecit, *Mis-
sale mixtum nuncupavit*.